

Slovenska književnost.

Knjige „Slovenske Matice“ za l. 1901.

Vojvodina Kranjska. (Slovenska zemlja. IV. del.) Prirodnoznanjski, politični in kulturni opis. (33 podob). Spisal Fr. Orožen, profesor na c. kr. učiteljskišči v Ljubljani. Ljubljana 1901. Natisnila J. Blasnikova tiskarna. Str. 265. — Bila je srečna misel, da je začela „Slov. Matica“ izdajati popis slovenske zemlje. Med dosedanjimi knjigami te vrste se Orožnov spis prav odlikuje. Posebno nam je ugajal „Prirodnoznanjski opis“. Gorovje in vodovje je popisal g. pisatelj sicer kratko, a vendar tako natančno, da se na prvi pogled spozna strokovnjak. Politični opis je zelo praktičen in podaja potrebnejše statistične in upravne podatke v toliki meri, da bo vsakomur dobro služil za navadne potrebe javnega življenja. Gospodarstvo v kranjski deželi popisuje poglavje „Gmotni napredek“, duševno življenje pa „Izobraženost“.

Knjiga je sestavljena z sistematično in na podlagi najzanesljivejših podatkov. Mi bi pripomnili le nekaj opazk. Uvod se nam ne zdi prav srečen. Zlasti primera s prerokom Mihejem ni na mestu. Poglavje o hranilnicah in posojilnicah (str. 167.) je prepovršno, in zdi se, kot bi se bil g. pisatelj nekako ogibal tega velevažnega vprašanja. Pri poglavju „Obrtnost“ (226) naj bi se bil obširnejše bavil z domačim obrtnim delom, katero je najnaravnejše in najkoristnejše izpopolnilo poljedetstva; uradnih podatkov bi bil pač dobil za to. V poglavju o „narodni prosveti“ so namešane preveč različne stvari. G. pisatelj je hotel popisati tu vse duševno življenje ljudstva, kar je seveda nemogoče na nekaj straneh. Namesto raznih vraž bi si mi želeli v tem popisu natančnejših podatkov o hišnem življenju. Zlasti pa pogršamo popisa narodne arhitektonike in ornamentike.

Ne moremo utajiti, da se nam zdi popis slovenske zemlje, kakor ga izdaja „Slovenska Matica“, zelo siromašen, ako ga primerjamo z deli drugih sosednih narodov. Tu manjka pred vsem zemljevida in črtežev. Naštevaje krajev in vodá nikakor ne more nadomestiti niti najenostavnejšega zemljevida. Gorovje bi

se bilo lahko skiciralo v vertikalnih vzporedbah. Obljudenost krajev, rastlinstvo, poljedelstvo, obrt — vse to se v modernih delih pregledno kaže v primerjajočih zemljevidih, ki se dajo narisati brez barv in posebnih stroškov. Opozarjamo na primer na dve lepi deli, ki izhajata zdaj na Hrvaškem: Hirc-Hranilović: „Zemljopis Hrvatske“ in Laskowski: „Hrvatske povjestne gradjevine“. To sta deli, ki ustrezata modernim zahtevam. Tak zavod, kakor je „Slovenska Matica“, bi pač mogel ustvariti kaj takega, kar delajo pri Hrvatih posamezniki. Oblika knjige je prepohlevna. Slike so sicer dobre, a slabo natisnjene in medle, ker se ni posvetila tej knjigi ona skrbnost, ki jo zasluži tako domoznanjsko delo.

Sicer pa „Matica“ lahko še svoje delo izpopolni. Knjiga g. Orožna ima mnogo vrlin, ki zaslužijo vse priznanje. L.

Knezova knjižnica. Zbirka zabavnih in poučnih spisov. VIII. zvezek. Uredil Fr. Levec. — Ta knjiga obsega letos samo leposlovne spise. V njej nastopajo trije pisatelji.

Ivan Cankar. „Tujci“ napravijo splošno ugoden vtis. Zakaj? Morda zato, ker se „Tujci“ nekam pohvalno razlikujejo od drugih Cankarjevih spisov. V „Tujcih“ ni tiste iskane nejasnosti, ki nas moti, kadar beremo Cankarja, tako, da ob koncu nikdar ne vemo, kaj je pisatelj hotel povedati, če je sploh kaj hotel povedati. V „Tujcih“ je vse nekam urejeno, opiljeno, zbrano, razvrščeno, delano po načrtu. In to je, ako imamo pred seboj Cankarja, veliko!

V „Tujcih“ je torej Cankar hotel nekaj povedati in je tudi res povedal. Ideja se to seveda, ne more imenovati. In najbrže je to, kar je povedal, nekaj družega, nego to, kar je hotel povedati — a nič ne dé —: neko misel brez truda razberemo iz spisa. In to je nekaj.

Pa tudi drugih vrlin ne manjka Cankarjevim „Tujcem“. Mislimo, da nam ni treba naštevati njegovih lepih tehničnih in psiholoških darov, s katerimi se odlikuje. —

Toda očitati se mu dá tudi marsikaj. Ideja —?! Morda je hotel Cankar s „Tujci“ nekako satirično protestirati proti gotovim krogom, ki za